

pluralistisk, da det videnskabelige dermed undertones til fordel for objektets kompleksitet. Jeg er udmærket klar over, at Klaus Bruhn Jensen opponerer mod en tradition, der i det hele taget modsætter sig tværfaglig aktivitet, men dermed kommer han desværre til at overtage traditionens problemer bare med omvendt fortegn, nemlig at matematikken skulle være en primært kvantitativ videnskab, der intet har at gøre i analysen af det sociale og betydningens kvalitative aspekter.

Dette fremstilles i et afsnit med titlen: »How not to do things with signs«. Klaus Bruhn Jensen præsenterer en læsning af René Thom, den franske matematiker, der har udviklet den såkaldte katastrofeteori. Klaus Bruhn Jensens læsning er baseret på en enkelt artikel af Thom. Klaus Bruhn Jensen anfører, at Thoms teori er en spekulativ, ontologisk imperialisme, der er lige så restriktiv som den semiologiske Logos imperialisme og den crypto-positivistiske epistemologiske imperialisme. Endvidere er Thoms teori, ifølge Klaus Bruhn Jensen, dobbelttydig, uinformativ, redundant, hvilket fører til epistemologisk skribleri og antirealistisk ekstase. Sådan!!

Det må være på grund af matematikken, at Thom bliver udsat for denne – faktisk redundante – karakteristik på et så spinkelt grundlag som en enkelt artikel. Det er synd og skam.

Klaus Bruhn Jensen anvender gennem hele bogen Peirce som sin primære reference inden for semiotikken, og faktisk deler Thom og Peirce ontologisk grundlag. Begge tager udgangspunkt i den matematiske idé om et kvalitativt kontinuum, hvis egenskaber kan studeres via de diskontinuerede manifestationer og disses interne relationer, således som de udfolder sig i tid. Der er altså tale om en kvalitativ matematik, der repræsenteres af topologien, som begge anser for at være den væsentligste disciplin i matematikken.

Det er lidt synd, at der kommer en så mærkelig, dårligt funderet og ukorrekt karakteristik af Thom i en bog, der netop påberåber sig det tværfaglige. Tværfaglig forskning bør ikke svække på kravene til videnskabelig metode, hvis den vil påberåbe sig en funderende status. En semiotisk metode, hvis udgangspunkt er, at tegn interpreteres, indebærer ikke, at en hvilken som helst interpretation er korrekt. Og det går ikke at skabe en opposition mellem en matematisk kvantitativ og en semiotisk kvalitativ tilgang, da der nu engang findes både kvalitative relationer og kvantitative objekter i den virkelige verden, som i sidste instans er vores fælles reference.

I min opfattelse går tværfaglig forskning ud på at forstå lighederne mellem de enkelte projekter

og respektere forskellene, som må være et resultat af, at vi arbejder med forskellige empiriske objekter.

Anne Marie Dinesen,
forskningsadjunkt,
Center for Semiotisk Forskning,
Aarhus Universitet.

Kirsten Frandsen: *Dansk sportsjournalistik. Fra sport til publikum*, Århus: DJH, 1997, 309 sider, 130,- kr. (plus forsendelse, kan købes ved henvendelse til Danmarks JournalistHøjskole).

Forskningen i sportsjournalistik er yderst sparsom. Det gælder i udlandet, og det gælder herhjemme. Det er ganske forbløffende, når man tager i betragtning, at idrætten som massebevægelse er den eneste af de store folkelige bevægelser, der har overlevet ved fuld styrke. Antallet af idræts- og motionsudøvere stiger fortsat år for år. Det er også forbløffende, når man anskuer idrætten som underholdning, dvs. som show sport. Et blik på tv-kanalernes programoversigt vidner om, at sport optager en væsentlig del af disse mediers sendeflade. Det samme kan man konstatere ved at bladde i mandagsaviserne.

Sport er noget af det bedste, massemedierne ved. Ikke mindst tv. Det er næppe nogen tilfældighed, at der i 1960 – det år hvor danskerne for alvor skulle til at købe fjernsyn – blev vist masser af sport på tv. Faktisk delte sporten førstepladsen, hvad angår part i sendefladen, idet man tegnede sig for ca. 20 pct. af udsendelserne. Siden da faldt andelen, relativt set. Omkring 1975 var man i henseende til procentandel af sendefladen nede på halvdelen af niveauet fra 1960.

Men i dag tager sporten for alvor revanche. I 1980 betalte de europæiske public service tv-stationer 33 mio. kr. i faste priser af i dag for rettighederne til at sende fra OL i Moskva. I 1996 betalte man 1344 mio. kr. for at dække OL i Atlanta, dvs. en 40-dobling i løbet af 16 år eller en stigning på 250 pct. om året. Og det skønnes, at danskerne inden år 2000 vil få teknisk mulighed for at se mellem 200 og 300 tv-kanaler. Det vil ske via betalings-tv, for det er næppe muligt at trække flere reklamekroner til tv. En hel del tyder da også på, at sport er det, folk helst vil ofre betalings-tv-penge på.

I denne udvikling vil sporten komme til at stå

centralt. Medieforskere regner med, at i det store samarbejde mellem medie-giganter som Berlusconi i Italien, Kirch og Bertelsmann i Tyskland og Murdoch i Storbritannien, som allerede nu er ved at være en realitet, vil sporten blive det store lokomotiv. Dels fordi sportsudsendelser er billige at producere, dels fordi sport er godt fjernsyn. Og så er det populært fjernsyn: EM-finalen i fodbold 1996 mellem Tyskland og Tjekkiet blev set af 500 mio. mennesker verden over, heraf 250 mio. alene i Europa. Samtlige kampe ved EM blev på verdensplan set af seks mia. mennesker.

På den anden side viser nye undersøgelser fra bl. a. Holland, at det store udbud af sport på tv synes at have bevirket en vis forvirring blandt seerne – og måske endda en vis sportstræthed. Der er med andre ord nok at tage fat på.

Set på baggrund af disse såvel kulturhistoriske som industripolitiske forhold er det pudsigt, at vi ved så utroligt lidt om sportsjournalistikken. Dog har man fra britisk side (som så ofte inden for såvel kulturvidenskab som idræts-historie er UK foran resten af Europa i disse år) de senere år set et par glimrende studier af dækningen af idrætten i medierne. Der tænkes her på Neil Blain, Raymond Boyle og Hugh O'Donnells bog *Sport and National Identity in the European Media* fra 1993 om sporten set i lyset af den nye situation i Europa med på den ene side Østeuropas sammenbrud og på den anden side den europæiske tankes gennembrud i Vesteuropa. Det er blevet en interessant belysning af, hvorledes nationalistiske og xenofobiske klichéer her i 1990'erne lever videre i bedste velgående.

På dansk fylder forskningen på området ikke meget. I 1974 skrev Gunnar Rasmussen en bog på det forlængst afdøde kritiske forlag GMT med titlen *Sportsjournalistik* om sport i dagbladene. Den blev fulgt op af et par universitetsspecialer af lignende art ved Nordisk Institut i henholdsvis Odense og Aarhus, hvoraf nærværende anmelder skrev det århusianske. I midten af 1980'erne lavede Jørn Møller en rapport om sportsdækningen i DR. Efter opkomsten af TV2 var der basis for en sammenligning mellem sporten i DR-TV og TV2 – med Tommy Troelsen og Karin Palshøj på den ene side og Morten Stig Christensen og Line Baum Danielsen på den anden. Det kom til udtryk i et par artikler i henholdsvis *Tidsskrift for Idræt* 1992: 3 og *MedieKultur* nr. 19. Gunnar 'Nu' Hansens død gav anledning til en artikel om dagblads- og radiojournalistikken betydning for tv-sportsjournalistikken i *Idræts-historisk Arbog* 1993. Men så er løbet vist også kørt.

Derfor er det glædeligt, at vi nu har fået den første regulære bog på dansk om sportsjournalistik i både dagspressen og på tv – samt i radioen. Det drejer sig om Kirsten Frandsens bog *Dansk sportsjournalistik. Fra sport til publikum*, der er baseret på hendes ph.d.-afhandling, indleveret ved Institut for Informations- og Medievidenskab, Aarhus Universitet i 1996. Og lad det være sagt med det samme: Det er absolut læseværdigt stof, man her har i hænde. Bogen er epokegørende; det er en seriøs, men samtidig letlæst publikation. Kirsten Frandsen behersker sit emne, såvel diakront som synkront, og hun er ikke forfaldet til journalistiske og formidlingsmæssige billige pointer. Vi er langt fra en plat moraliseren, som mange ellers nok kunne føle sig fristet til: Det er næsten for nemt at kritisere sportsjournalistikken. Lad os kikke hende nærmere i kortene:

Kirsten Frandsen vælger at belyse sit emne dels i lyset af sportsjournalistikken generelle udvikling, dels i lyset af journalistikken og dens selvforståelse igennem dette århundrede. Det er et klogt valg, for herved undkommer hun faren for dels at blive 'sportsidiot' og hjemmeblind, dels at blive fanget af journalistikkens egne snarer. Som led i kursen mellem Scylla og Charybdis trækker hun på en række gamle tekstlæsningsmodeller, konciperet af især Johan Fjord Jensen i 1970'erne. Alderen skal ikke være nogen diskvalifikation, men det havde alligevel være ønskeligt – når det nu er blandingen af idræt og sportsjournalistik, man har med at gøre – at hun havde anvendt læsningstypologier, som er i stand til at indfange den særegne forløbs- og handlingsorientering, som kendetegner idrætten. Ricoeurs og Peter Brooks overvejelser omkring narration og forløb havde nok givet mere på det metodiske plan. Og det havde også været godt for afhandlingen, hvis hun havde haft mere spændstige opfattelser af, hvad sport og idræt i grunden er for noget, for øje.

Men mindre kan gøre det. Kirsten Frandsen kan godt selv. Det er skarpsindigt set af hende, at der sker et tydeligt skift i tiden fra århundredskiftet 1900 og frem til ca. 1930: Idrætten har i begyndelsen behov for loyal propaganda, men i løbet af de brølende tyvere ændrer det sig til et behov for at indplacere idrætten som en del af tidsånden. Man behøver ikke længere at erklære sig.

Det er også fornuftigt, at Kirsten Frandsen – efter i belysningen af denne periode at have lagt hovedvægten på dagspressens og det skrevne ords sportsdækning – skifter fokus: Radioen kommer ind i billedet. Og her er det virkelig epokegørende i hendes afhandling. Det nok så oversete radio-medie får her sin første analyse. Det har der

været brug for gennem mange år. Nu får vi den – i regi af en analyse af sportsjournalistikken. Vel er der ting, som man her kunne efterlyse – især med hensyn til en belysning af radiomediets forhold til tid og rum, dvs. evne til at indfange det situative og det momentane (her spærrer Kirsten Frandsens lidt gammeldags metodiske greb); men det ændrer ikke ved, at vi – snusfornuftigt – får en solid gennemgang af radioens bidrag til sportsjournalistikens udvikling med påpegning af både det sentimentale og det højtidelige i Gunnar Nu's radio-journalistik. Uheldigvis udelades hele det nationale spørgsmål. Det er nok en effekt af, at Kirsten Frandsen har valgt at fokusere på 1948 og ikke 1936. Sidstnævnte havde åbnet store muligheder for at belyse treklangen: nationalisme, velfærd, idræt. Belysningerne heraf mangler endnu på dansk – men de er undervejs.

Efterkrigstidens sportsjournalistik lades generelt ude af billedet. Det er en svaghed. Her cementseres nemlig en lang række af de myter, som Kirsten Frandsen ellers er så optaget af. Og så er det et kors for tanken, at forfatteren ikke har udvalgt sig godbiddet over alle: Rom 1960. Det var året, hvor DR for alvor satsede på sporten som sportsmediet par excellence, hvor danskerne sad udenfor på fortovet for at kikke ind gennem den lokale radioforhandlers vindue – og hvor Henry From reddede både fodboldlandsholdet, mytologien og DR med sin berømte tyggegummi-redning. Undertiden skaber virkeligheden bedre mytemodeller end tekstlæsnings-guruerne.

Afhandlingen afsluttes – journalistisk – med en grundig behandling af VM i damehåndbold i Oslo 1993. Her påvises det overbevisende, at alle parter udnytter hinanden med henblik på profilering. De gamle, oftest udtalte normer for sportsjournalistik sættes ud af billedet. Den tillid mellem journalister, udøvere, ledere og sponsorer, der op igennem det 20. århundrede havde været en bærende idé, båret af tanken om det nationale skæbnefællesskab, går her fløjten. Kirsten Frandsen viser – men ikke helt klarsynet og overbevisende – at sportsjournalistikken har bevæget sig ind i en ny fase: Sportsstjerneerne er tilsyneladende meget mere interesseret i den globale dækning og sponsorernes interesse end i deres idræt som sådan. Det at være stjerne er ikke længere et spørgsmål om at være sportsstjerne. Vi nærmer os et Helena Christensen-niveau – blot med den forskel, at i idræt har man også sved på panden. Sporten er blevet en anledning til at profilere sig. Anja Andersens ferme, dvs. på én gang kyniske og naive, medieudnyttelse er i fokus. Vi er inde i den tidsalder, der handler om tilværelsens generelle

parathed: Om det drejer sig om at stille op på banen eller om at stille op til et medie-cirkus, er ét fedt. Man skal altid være fit for fight og parat til ramasjang. Hele denne side af sagen i Oslo-VM 1993 har Kirsten Frandsen tabt på gulvet. Det er ærgerligt.

Kirsten Frandsen er her den pæne pige, der ikke udleverer sine interview-ofre, og måske har hun også for lidt kendskab til show-sportens verden til at kunne drage de nærliggende, vidtgående konsekvenser af sin case-story. Under alle omstændigheder fremstår den snarere som en relevant analysemulighed for kommende medieforskere end som en afklaret analyse. Det sidste ord er slet ikke blevet sagt. Men vi har fået præsenteret et sjældent godt stof.

Til gengæld er der ingen vaklen i Kirsten Frandsens klare tese: At sportsjournalistikken fra at have været en grå masse i dag er i færd med at ændre karakter. Ligesom vi i disse år siger farvel til idrættens enhedstanke: At bredde skaber elite, ligesom elite skaber bredde, er vi også vidner til en stigende opdeling mellem den seriøse og den lalleglade show-journalistik. Set i et videre perspektiv er det bogens store fortjeneste at tydeliggøre dette. Den er et fornemt bud på, hvorfor vi ikke længere tror på idrættens uskyldighed.

Bogen kan anbefales på det varmeste. Vel er der mangler i den – men vi er også kommet meget videre. Den kan kun animere til fortsatte studier. Bolden er sparket højt op.

Niels Kayser Nielsen,
lektor,
Center for Kulturstudier,
Odense Universitet.

Olof Hultén, Henrik Søndergaard & Ulla Carlsson (red.): Nordisk forskning om Public Service. Radio och TV i allmänhetens tjänst, Göteborg: Nordicom, 1996, 272 sider, 200,- kr.

Nordisk forskning om Public Service. Radio och TV i allmänhetens tjänst er en omfattende antologi med 15 artikler om den aktuelle forskning om radio- og tv-udviklingen i de nordiske lande (Island undtaget) med public service-begrebet som omdrejningspunkt.

Antologien er en udløber af en arbejdsgruppe om public service på den 12. Nordiske konference for Massekommunikationsforskning i 1995, og

den demonstrerer, at public service-forskningen i Norden er blevet et vitalt forskningsfelt. Henrik Søndergaard påpeger i en historisk forskningsoversigt, at det først er i forbindelse med nedbrydningen af de nationale monopoler inden for radio og tv, hvorved det hidtidige grundlag for de offentlige medier begynder at vakle, at det bliver »interessant og mediepolitisk vigtigt at beskæftige sig mere indgående med public service« (s. 19).

Antologiens redaktører har forståeligt nok ikke haft som intention at afdække alle problemstillinger knyttet til de offentlige medier eller systematisk afdække public service-forskningens metodiske og teoretiske aspekter: »Hensigten er derimod at vise bredden i forskningen på området, præsentere forskellige forskningsmetoder og i samlet form at fremlægge nogle af de nyeste forskningsresultater« (s. 5).

Det er en styrke ved antologien, at artiklerne rummer forskellige metodiske tilgange og behandler forskellige kulturelle, politiske og økonomiske problemstillinger, for herigennem tematiseres væsentlige aspekter af de offentlige mediers position i den aktuelle transformation af radio- og tv-landskabet. Efter introducerende artikler om henholdsvis mediepolitikken og public service-forskningen i de nordiske lande behandles radiomediet i to artikler blandt andet gennem Ib Poulsens analyse af radiomediets specifikke kendetegn. Antologiens hovedvægt ligger på tv med programpolitikken belyst gennem udbudsanalyser som det centrale, men der er også analyser af mere principielle forandringer af public service i den ændrede konkurrencesituation. Eksempelvis afdækker Anna Edin systematisk, hvorledes grundlaget for SVTs hidtidige måde at forholde sig til omverden (politikere, offentlighed og seerne) nedbrydes. Det stiller anderledes krav til SVTs måde at legitimere sig på. Afslutningsvis giver Heike Graf et indblik i den tyske udvikling, og Hannes Røhl diskuterer udfordringerne i den digitale fremtid. Forskningen inden for området dokumenteres i en efterfølgende bibliografi over den nordiske public service-forskning fra 1989 til 1995.

Mangfoldigheden til trods savnes der dog et styrende redaktionelt princip, der kunne have afværget nogle skævheder i materialet. Der er således en række artikler med programudbudsanalyser, hvorimod egentlige programanalyser har fået en stedmoderlig behandling. Det skyldes givetvis, at størsteparten af de forskere, der melder sig til en arbejdsgruppe om public service, har deres primære interesse på det mediepolitiske og institutionelle niveau, hvor kvalitet i tv kan måles i ud-

buddets mangfoldighed og i seernes valgmuligheder. Derimod er programmernes 'kvalitet' og seernes konkrete reception overladt til andre forskningsområder, områder som i de seneste 15-20 år har beskæftiget sig med public service-medierne, men som ikke betragtes som public service-forskning.

Grundholdningen i antologiens artikler er overvejende positiv over for de offentlige medier, og antologien kan indirekte ses som et forsvar for public service eller et forsøg på at legitimere de offentlige mediers eksistensberettigelse i fremtidens turbulente mediebillende. Det underbygger den generelle opfattelse, at selve public service-begrebet er elastisk, og det benyttes af de fleste ud fra egne interesser, hvilket Trine Syvertsen ganske udmærket påpeger i sit bidrag: »En slik begrepsimperialisme utøves ikke bare av TV-kanalene selv, men også av staten, kulturinteresser og ikke minst medieforskere« (s. 76).

Dette forhold sætter fokus på et andet markant forhold vedrørende stofprioriteringen i antologien. Syv ud af bogens 16 bidragydere er ansat ved en af de fire gamle public service-institutioner. De fire institutioner har gennem deres interne forskningsafdelinger (PUB i Sverige) historisk set på flere felter bidraget væsentligt til forskningen i de elektroniske medier. Det er også tilfældet i denne antologi, eftersom disse bidragydere kendskab til interne forhold og adgang til omfattende data om programudbuddet har resulteret i substantielle bidrag, men deltagelsen af forskere ansat ved de institutioner, der er genstand for analyserne, aktualiserer et evigt problem om forskellen mellem kritisk og administrativ forskning (Lazersfeld). Det ville have været frugtbart, hvis antologiens redaktører i indledningen havde reflekteret over denne problemstilling, ikke mindst fordi public service-institutionerne i den aktuelle konkurrencesituation nødvendigvis må foretage nogle strategiske overvejelser over, hvilken intern forskning der skal være offentlig tilgængelig. En vis eksklusivitet er forståelig, men det sætter samtidigt spørgsmål ved den tilgængelige administrative forskning.

Med udgangspunkt i antologiens resultater forekommer public service-forskningens største problem at være analyserne af programmerne og det totale programudbud. De programmæssige krav, der har været stillet til de offentlige medier, har altid lovgivningsmæssigt været formuleret i upræcise almene vendinger, og institutionernes programpolitik har været til konstant forhandling mellem institutionen selv og de kulturelle og politiske magthavere i samfundet i en fortløbende